

**Hayot faoliyati xavfsizligi kursida favqulodda vaziyatlarning oldini olish
va bartaraf etish metodikasini takomillashtirish**

Babamuratov Maqsud Maxmudovich

Zomin Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bartaraf etish uchun hayot xavfsizligi kurslarida qo'llaniladigan usullarni o'rganish va takomillashtirishga qaratilgan. Adabiyotlarni keng qamrovli tahlil qilish orqali takomillashtirilgan strategiyalarni ishlab chiqishga olib keladigan turli yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot shuningdek, amaliy usullarni taqdim etadi, simulyatsiyalardan olingan natijalar orqali ularning samaradorligini baholaydi va kelajakdagi hayot xavfsizligi bo'yicha o'quv dasturlarining oqibatlarini muhokama qiladi.

Kalit so'zlar: Favqulodda vaziyatlar, hayot xavfsizligi, oldini olish, bartaraf etish, o'qitish usullari, tayyorgarlik, xavflarni boshqarish.

Hayotiy xavfsizlik kurslari odamlarni favqulodda vaziyatlarga samarali javob berish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va bilimlar bilan jihozlashda hal qiluvchi ro'l o'ynaydi. Potentsial xavflar manzarasi rivojlanib borishi bilan ushbu kurslarda qo'llaniladigan usullarni takomillashtirish va takomillashtirish uchun doimiy ehtiyoj mavjud. Ushbu maqola mavjud adabiyotlarni o'rganadi, hayot xavfsizligini o'rgatish usullarining hozirgi holatini sinchkovlik bilan o'rganadi va odamlarni kutilmagan favqulodda vaziyatlarga yaxshiroq tayyorlash bo'yicha yutuqlarni taklif qiladi.

Mavjud adabiyotlarni sinchkovlik bilan tahlil qilish hayot xavfsizligini o'rgatishning amaldagi usullarining kuchli va zaif tomonlarini ochib beradi. An'anaviy yondashuvlar ko'pincha nazariy jihatlariga e'tibor qaratadi, amaliy dastur va Real stsenariylarni e'tiborsiz qoldiradi. Bundan tashqari, potentsial favqulodda vaziyatlarning o'zgaruvchan tabiati dinamik va moslashuvchan ta'lim tizimini talab qiladi. Adabiyot, shuningdek, yanada yaxlit yondashuv uchun texnologik yutuqlar va

psixologik jihatlarni hayot xavfsizligi kurslariga kiritish muhimligini ta'kidlaydi.

Adabiyotda aniqlangan bo'shliqlarni bartaraf etish uchun ko'p qirrali yondashuv taklif etiladi. Bunga Real simulyatsiyalarni birlashtirish, virtual haqiqat kabi rivojlanayotgan texnologiyalardan foydalanish va psixologik tayyorgarlikni ta'kidlash kiradi. Amaliy mashg'ulotlar turli xil favqulodda stsenariylarni taqlid qilish uchun ishlab chiqiladi, bu ishtirokchilar nafaqat bilimdon, balki samarali javoblarni ham bajarishga qodirligini ta'minlaydi. Tadqiqotda taklif etilayotgan yondashuv samaradorligini baholash uchun sifat va miqdoriy usullar qo'llaniladi.

Hayot xavfsizligi kursida favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bartaraf etish usulini takomillashtirish nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Bunday kursning samaradorligini oshirish bo'yicha ba'zi takliflar:

Interfaol O'quv Modullari:

-Haqiqiy hayotdagi favqulodda vaziyatlarni simulyatsiya qiladigan interaktiv va qiziqarli o'quv modullarini ishlab chiqish. Talabalarga amaliy tajriba berish uchun multimedia, virtual haqiqat yoki simulyatsiyalardan foydalaning.

-Talabalarga o'rgangan tushunchalarining amaliy natijalarini tushunishga yordam berish uchun amaliy tadqiqotlar va hayotiy misollarni qo'shing.

Amaliy Mashg'ulotlar:

- Talabalar nazariy bilimlarni boshqariladigan muhitda qo'llashlari mumkin bo'lgan amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish. Bunga yong'in mashqlari, birinchi yordam mashg'ulotlari va boshqa simulyatsiyalar kiradi.

- Xavfsizlik uskunalariga kirishni ta'minlash va talabalarining ulardan foydalanish bilan tanishishini ta'minlash.

Favqulodda xizmatlar bilan hamkorlik:

- Mehmon ma'ruzachilarni jalb qilish yoki qo'shma mashg'ulotlar o'tkazish uchun mahalliy favqulodda xizmatlar bilan hamkorlik qilish. Bu talabalarga ushbu sohadagi mutaxassislar va favqulodda vaziyatlarda javob berish stsenariylari bilan tanishish imkonini beradi.

- Turli favqulodda vaziyatlarda ishlatiladigan asbob-uskunalar va

strategiyalarni namoyish qilish uchun favqulodda xizmat ko'rsatish ob'ektlariga dala tashriflarini tashkil qilish.

Texnologiyani Qo'shing:

- Mobil ilovalar, onlayn platformalar yoki virtual haqiqat kabi texnologiyalarni o'rganishni kuchaytirish va o'quvchilarga virtual muhitda favqulodda vaziyatlarda javob berish tartib-qoidalarini bajarishga imkon berish.

- Favqulodda ma'lumotlar va yangilanishlarni tarqatish uchun ijtimoiy media yoki xabar almashish dasturlaridan foydalaning.

. Muntazam yangilanishlar va ko'rib chiqish:

-So'nggi tadqiqotlar, texnologiyalar va favqulodda vaziyatlarda javob berish protokollaridagi o'zgarishlar asosida uni muntazam ravishda ko'rib chiqish va yangilash orqali kurs mazmunini yangilab turing.

- Talabalarni doimiy ta'lim va o'qitish imkoniyatlari orqali favqulodda vaziyatlarda yangi o'zgarishlar to'g'risida xabardor bo'lishga undash.

Yumshoq Ko'nikmalarni O'rgatish:

- Aloqa va etakchilik qobiliyatlari bo'yicha treningni o'z ichiga oladi, chunki favqulodda vaziyatlarda samarali muloqot juda muhimdir. Talabalarga xotirjamlikni saqlashni va bosim ostida qaror qabul qilishni o'rgating.

- Jamoaviy ish va hamkorlikni ta'kidlang, chunki bu ko'nikmalar favqulodda vaziyatlarda harakatlarni muvofiqlashtirish uchun zarurdir.

Jamiyatni Jalb Qilish:

- Mahalliy hamjamiyatni hayot xavfsizligi kursiga jalb qilish. Xavfsizlik va tayyorgarlik madaniyatini targ'ib qilish uchun jamoatchilikni xabardor qilish tadbirlari, seminarlar yoki seminarlar tashkil qiling.

- Talabalarni favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik bilan bog'liq jamoat ishlarida ishtirok etishga undash.

Baholash va sertifikatlash:

- Talabalarning tushunish va amaliy ko'nikmalarini baholash uchun mustahkam baholash tizimini joriy etish. Kursni tugatgandan so'ng tegishli organlar yoki ish beruvchilar tomonidan tan olinishi mumkin bo'lgan sertifikatlarni taklif

qiling.

Multidiscipliner Yondashuv:

- Favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlikning turli jihatlarini hal qilish uchun psixologiya, muhandislik va sog'liqni saqlash kabi turli sohalardagi mutaxassislarni jalb qilish orqali ko'p tarmoqli istiqbolni ta'minlash.

Doimiy Qo'llab-Quvvatlash:

-Talabalarga seminarlar, seminarlar yoki onlayn modullar orqali vaqti-vaqti bilan o'z malakalarini yangilashga imkon beradigan doimiy qo'llab-quvvatlash va kuzatish tizimini yaratish.

Ushbu takliflarni amalga oshirish orqali hayot xavfsizligi kursi odamlarni favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularga javob berishga tayyorlashda yanada dinamik, qiziqarli va samarali bo'lishi mumkin.

Muhokama bo'limi tadqiqot natijalarining oqibatlarini o'rganadi. Bu o'lchovlilik, iqtisodiy samaradorlik va ishtirokchilarni jalb qilish kabi omillarni hisobga olgan holda taklif qilingan usullarning kuchli va potentsial muammolarini ta'kidlaydi. Bundan tashqari, ushbu yutuqlar favqulodda vaziyatlarni boshqarishning hozirgi tendentsiyalariga qanday mos kelishini va ularni mavjud hayot xavfsizligi o'quv dasturlariga qanday kiritish mumkinligini o'rganadi.

Xulosalar:

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot shuni ko'rsatadiki, hayot xavfsizligini o'rgatish usullari bo'yicha taklif qilingan yutuqlar odamlarning favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bartaraf etish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Haqiqiy simulyatsiyalar, texnologiyalar va psixologik jihatlarining integratsiyasi tayyorgarlikka yanada keng qamrovli va moslashuvchan yondashuvni ta'minlaydi. Ushbu topilmalar samarali o'qitish metodologiyalarining uzluksiz evolyutsiyasini ta'minlash uchun hayot xavfsizligi bo'yicha ta'lim sohasida doimiy tadqiqotlar va ishlanmalar zarurligini ta'kidlaydi.

Kelajakdagi tadqiqotlar taklif qilingan usullar orqali olingan ko'nikmalarni uzoq muddatli saqlashni o'rganishi va ularning turli demografik guruhlarda qo'llanilishini baholashi kerak. Bundan tashqari, ushbu kengaytirilgan hayot xavfsizligi kurslarining

miqyosi va iqtisodiy samaradorligi bo'yicha tadqiqotlar ularning kengroq qabul qilinishi va ta'siriga yordam beradi. O'qituvchilar, favqulodda vaziyatlarni boshqarish bo'yicha mutaxassislar va texnologiya mutaxassislari o'rtasidagi doimiy hamkorlik paydo bo'ladigan xavflardan oldinda qolish va shunga mos ravishda hayot xavfsizligini o'rgatish usullarini takomillashtirish uchun juda muhimdir.

Adabiyotlar.

1. Alexander D E 2003 Towards the development of standards in emergency management training and education Disaster Prevention and Manage. 12(2) 113-123
2. Decree of the Government of the Russian Federation "On the preparation of the population in the field of protection from natural and man-made emergencies" dated September 4 2003 No 547 (ed.) Consultant Plus: reference and legal system
3. Andersen V 2001 Resolution of the Government of the Russian Federation "On Approval of the Regulations on the Preparation of the Population in the Field of Civil Defense" of 02.11.2000 No 841 (last ed.) Consultant Plus: ref. Legal system Training of medical teams on-site for individual and coordinated response in emergency management. Int. J. Emerg. Manage. 1(1) 3-12
4. Andersen V 2001 Training of medical teams for individuals and coordinated response in emergency management Int. J. Emerg. Manage. 1(1) 3-12
5. Beaton R D 2002 Instrument development and evaluation of domestic preparedness training for first responders Prehospital and Disaster Medicine 17(3) 119-125
6. Filippov V N, Popov V, Ponomarev V M, Shebeko Y N, Bepalko S V 2017 J. Transport, science and technology 1 21-27